

สาเหตุการเปลี่ยนรัฐธรรมนูญของประเทศไทย

Causes of Thai Constitutional Changes

กิจบอดี ก้องเบญจภูษี¹

หมู่บ้านเดอะแพลน

108/17 ถนนพัฒนาชนบท 3 แขวงคลองสองต้นนุ่น เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: kijbodi@hotmail.com

Kijbodi Kongbenjapuch²

Village the Plan

108/17 Phatthanakan 3 Road, Khlong Song Ton Nun, Ladkrabang, Bangkok 10520, Thailand

Email: kijbodi@hotmail.com

พรรณรัตน์ โสธรประภากร³

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี 22000, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: tuk3399@hotmail.com

Phannarat Sothonpraphakorn⁴

Faculty of Law, Rambhai Barni Rajabhat University

Tha Chang, Mueang, Chantaburi 22000, Thailand

Email: tuk3399@hotmail.com

Received: January 20, 2021 Revised: April 12, 2021 Accepted: April 19, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสาเหตุการเปลี่ยนรัฐธรรมนูญของประเทศไทยภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและสาเหตุที่แท้จริงในการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญของประเทศไทย

ผลการศึกษาพบว่า ตลอดระยะเวลา 87 ปี ของระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยนั้น ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญมาแล้ว 20 ฉบับ โดยในฉบับปัจจุบัน ประกาศใช้เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2560 ดังนี้แล้ว พบว่าสาเหตุของการเปลี่ยนรัฐธรรมนูญของประเทศไทยนั้น มาจากผู้มีอำนาจทางการเมืองใช้อำนาจของกฎหมายรัฐธรรมนูญเพื่อแย่งชิงอำนาจและแสวงหาประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง กล่าวคือ ระหว่างปี พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2500

¹ ศาสตราจารย์พิเศษ, นักวิชาการอิสระด้านกฎหมาย.

² Special Professor, Independent Legal Scholar.

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์.

⁴ Assistant Professor, Lecturer.

เป็นการเปลี่ยนรัฐธรรมนูญเพื่อแย่งชิงอำนาจระหว่างคณะเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วยตัวเอง ภายในต่อมา ระหว่างปี พ.ศ. 2500 ถึง พ.ศ. 2523 เป็นการเปลี่ยนรัฐธรรมนูญเพื่อแย่งชิงอำนาจระหว่างทหารกับฝ่ายระบอบคอมมิวนิสต์ และระหว่าง พ.ศ. 2523 จนถึงปัจจุบัน เป็นการแย่งชิงอำนาจของกลุ่มนักลงทุนทางการเมือง จนเกิดปัญหาขัดแย้งและมีแนวโน้มจะลุกลามบานปลาย จนเป็นเหตุทำให้ทหารต้องเข้ามาแก้ไขปัญหาและเปลี่ยนรัฐธรรมนูญเป็นระยะ ๆ ตามที่ปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน

คำสำคัญ: การเปลี่ยนรัฐธรรมนูญ; รัฐธรรมนูญ; ประเทศไทย

Abstract

This article aims to study the causes of constitutional changes in Thailand under democratic regime. The main purpose is to identify the real problems and actual causes of constitutional changes in Thailand.

Study results show that during the 87-year course of democratic system in Thailand, there have been 20 constitutions so far. The current Constitution was enacted on April 6, 2017. The main cause of Thai constitutional changes is politicians' abuse of their political power for personal gain and benefits either for themselves or their associates. In other words, from 1932 to 1957, constitutional changes resulted from political changing groups' internal fights for power. Then, from 1957 to 1980, constitutional changes resulted from battles between the army and communism. Finally, from 1980 till present, constitutional changes resulted from battles among different groups of political investors. When their fights for power lead to political conflicts with apparent escalating violence, the army intervened and solved the problems. Consequently, constitutions have been changed time after time.

Keywords: Constitutional Changes; Constitution; Thailand

1. บทนำ

ประเทศไทยนั้น แต่เดิมาปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ การพัฒนาประเทศทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง มีพระมหากษัตริย์เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตลอดมา แม้กระทั่งการเลิกทาส ที่อาณาจักรประเทศเกิดการสู้รบ เกิดความสูญเสียกว่าจะเลิกทาสได้ต้องบาดเจ็บล้มตายจากการเลิกทาส และใช้เวลานานกว่าจะเลิกทาสสำเร็จ แต่ประเทศไทยพระมหากษัตริย์เป็นผู้นำในการเลิกทาสสำเร็จปราศจากความสูญเสีย และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเริ่มมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ได้กล่าวกับข้าราชการว่าเมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ขึ้นครองราชย์ จะให้ระบอบประชาธิปไตยเป็นของขวัญแก่คนไทย แต่เมื่อถึงสมัยรัชกาลที่ 6 ทรงเห็นว่า หากให้ประชาธิปไตยแก่ประชาชนทันทีจะเป็นผลร้ายมากกว่าผลดี เพราะประชาชนยังขาดความเข้าใจ จึงได้ให้ความรู้และฝึกฝน

ขุนนาง จนกระทั่งผ่านมาถึงสมัยรัชกาลที่ 7 ได้ให้ร่างรัฐธรรมนูญเตรียมมอบประชาธิปไตยให้กับคนไทย⁵ แต่คณะเปลี่ยนแปลงการปกครองได้ทำการปฏิวัติเสียก่อน

ในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2547 เกิดการปฏิวัติเปลี่ยนการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ⁶ ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษร ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อปี พ.ศ. 2475 ถึงปัจจุบันปี พ.ศ. 2564 ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญมาแล้ว 20 ฉบับ ทั้งฉบับปัจจุบันซึ่งได้ประกาศใช้ไปเมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2560 การเปลี่ยนรัฐธรรมนูญบ่อยครั้ง แสดงให้เห็นว่าเกิดปัญหาในการบังคับใช้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ไม่สามารถนำบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไปบังคับใช้ให้เป็นไปตามหลักการและเป้าหมายของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญเป็นการเปลี่ยนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในเรื่องเกี่ยวกับที่มาของอำนาจ การใช้อำนาจและการถ่วงดุลตรวจสอบอำนาจ ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญมาแล้วถึง 20 ฉบับ แต่ยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเสมอมา การศึกษาสาเหตุการเปลี่ยนรัฐธรรมนูญไทยนี้ เป็นการศึกษาการนำบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับมาใช้จะเกิดจากปัญหาและสาเหตุใด เพื่อจะได้แก้ไขได้อย่างถูกต้องและยั่งยืน มิใช่เป็นการศึกษาจากตัวบทหรือการตีความตัวบทของกฎหมาย

2. ประวัติความเป็นมาการเปลี่ยนรัฐธรรมนูญของไทย

การบังคับใช้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไทย หมายถึง ผู้มีอำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ นำเอาอำนาจที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไปใช้ให้บรรลุผลตามหน้าที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ แต่การที่ผู้ที่มีอำนาจตามรัฐธรรมนูญนำอำนาจที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไปใช้นั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักความชอบด้วยกฎหมาย หลักความสุจริต และหลักประโยชน์ของชาติและประชาชนโดยส่วนรวมด้วยมิใช่มีอำนาจตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ กลับจะใช้อำนาจอย่างไรก็ได้ ซึ่งตลอดระยะเวลา 87 ปี ของระบอบประชาธิปไตยของไทย การบังคับใช้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไทยยังมีปัญหา เนื่องจากมิได้นำหลักกฎหมายมหาชนมาใช้อย่างถูกต้อง ดังนั้น แม้จะร่างรัฐธรรมนูญออกมาใช้อีกกี่ฉบับก็ตาม หากผู้ใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญยังไม่นำหลักกฎหมายมหาชนมาใช้อย่างถูกต้อง ปัญหาการบังคับใช้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไทย ก็จะมีอยู่ต่อไป

รัฐธรรมนูญฉบับที่ 1 เป็นฉบับชั่วคราว โดยมีพระยามโนปกรณนิติธาดา เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 นายกรัฐมนตรียังคงเป็นพระยามโนปกรณนิติธาดา บริหารราชการแผ่นดินมาจนถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2476 เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงเกี่ยวกับ “เค้าโครงเศรษฐกิจ” จนไม่อาจปรองดองกันได้ นายกรัฐมนตรีเสนอให้ออกพระราชกฤษฎีกาปิดประชุมสภาและงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา โดยให้เหตุผลว่าเค้าโครงเศรษฐกิจของนายปรีดี พนมยงค์ ที่เสนอให้สภาพิจารณานั้นมีลักษณะเป็นคอมมิวนิสต์ ขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณี⁷ จะเป็นผลเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศและความขัดแย้งนี้เป็นจุดเริ่มต้นความขัดแย้งในสังคมไทยตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ความขัดแย้งทางความคิดในครั้งนี้ ทำให้เกิดพระราชบัญญัติว่าด้วยคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2476 และ

⁵ Thanakit (Pseudonym), *History of the Prime Minister*, 2nd ed. (Bangkok: Pyramid House, 2007), 22. [In Thai]

⁶ Sathian Homkhachon et al., *Political Theory and Ethics 2*, 7th ed. (Bangkok: Ramkhamhaeng University Press, 2016), 242. [In Thai]

⁷ Sawang Lanleau, *37 Years of Bangkok's Coup* (D' etat: Ramkhamhaeng University Press, 1972), 5. [In Thai]

เกิดรัฐประหารรัฐบาลพระยามโนปกรณ์นิติธาดา โดยคณะทหาร พระยาพหลพลพยุหเสนา ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2476 การบริหารราชการมีความขัดแย้งกับพระราชวินิจฉัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7) หลายเรื่อง และพระองค์ได้สละราชสมบัติ เมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2477 การบริหารราชการของพระยาพหลพลพยุหเสนาไม่ราบรื่นนัก แต่ยังคงอยู่ในแนวทางของระบอบประชาธิปไตย และหลังจากการประกาศยุบสภา เมื่อวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2481 และมีการเลือกตั้งทั่วไป วันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2481 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งครั้งที่ 3 หลังจากการเลือกตั้ง พระยาพหลพลพยุหเสนาได้ปฏิเสธที่จะรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไป สภาผู้แทนราษฎรมีมติสนับสนุนให้ หลวงพิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีคนต่อไป เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2481 ในช่วงที่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี เกิดกบฏพระยาทรงสุรเดช เมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2484 และเกิดสงครามอินโดจีนระหว่างไทยกับฝรั่งเศส และลงนามยุติสงคราม เรียกว่า “อนุสัญญาโตเกียว” วันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2484 ต่อมาวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 กองทัพญี่ปุ่นยกพลขึ้นบกที่ประเทศไทย และบังคับให้รัฐบาลไทยประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ ในวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2485 และจอมพล ป. พิบูลสงครามได้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เนื่องจากรัฐบาลแพ้คดีในการเสนอร่างพระราชบัญญัติอนุมัติพระราชกำหนดระเบียบนครบาลเพชรบูรณ์ เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2487 ตลอดเวลาการเป็นนายกรัฐมนตรี 5 ปีเศษ⁸

วันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2489 มีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 4 และหลังการเลือกตั้งได้เปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎร เพื่อเลือกนายกรัฐมนตรี ได้เกิดความขัดแย้งระหว่างพรรคประชาธิปัตย์กับกลุ่มของนายปรีดี พนมยงค์ กรณีที่พรรคประชาธิปัตย์เสนอ นายควง อภัยวงศ์ ส่วนทางด้านนายปรีดี พนมยงค์ เสนอ นายดิเรก ชัยนาม ผลการลงมติ นายควง อภัยวงศ์ ได้รับการสนับสนุนให้เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นความขัดแย้งระหว่างคณะเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วยกัน แต่ในที่สุดรัฐบาลของนายควง อภัยวงศ์ มาแพ้คดีของกลุ่มนายปรีดี พนมยงค์ จากการลงมติร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองค่าใช้จ่ายของประชาชนในภาวะคับขัน พ.ศ. 2489 จึงได้ลาออกจากการเป็นนายกรัฐมนตรี ในวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2489 และนายปรีดี พนมยงค์ ได้เป็นนายกรัฐมนตรี ในวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2489 แต่การบริหารราชการมิได้ราบรื่น ขณะที่นายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ควรที่จะวางตัวเป็นกลางทางการเมือง ตั้งแต่นั้นมาทำให้ขาดความเชื่อถือในกลุ่มนักการเมืองฝ่ายตรงกันข้ามกับนายปรีดี พนมยงค์ ต่อมาวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2489 รัฐธรรมนูญฉบับที่ 3 ได้ประกาศใช้และรัฐธรรมนูญนี้ห้ามข้าราชการประจำมีตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งเป็นการกีดกันมิให้ทหารเข้ามามีอำนาจทางการเมือง⁹

ต่อมาวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2489 พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล (รัชกาลที่ 8) เสด็จสวรรคตด้วยพระแสงปืน ในช่วงที่นายปรีดี พนมยงค์ เป็นนายกรัฐมนตรี ทำให้การบริหารราชการของที่ไม่ราบรื่นจนต้องลาออกจากการเป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2489 รวมระยะเวลาการเป็นนายกรัฐมนตรี ประมาณ 5 เดือนเศษ และหลังจกนายปรีดี พนมยงค์ ลาออกจากการเป็นนายกรัฐมนตรี แล้ว สภาผู้แทนราษฎรได้สนับสนุนให้หลวงธำรงคนาวาสวัสดิ์ ซึ่งเป็นฝ่ายเดียวกับนายปรีดี พนมยงค์ ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2489 การบริหารราชการเป็นไปด้วยความยากลำบากมากขึ้น เพราะเกิดปัญหาใหญ่หลายปัญหา โดยเฉพาะกรณีสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล เรื่อง

⁸ Ibid., 356.

⁹ Ibid.

การทุจริตในราชการ เรื่องค่าครองชีพ ฯลฯ จึงเป็นสาเหตุให้รัฐบาลไม่มีความมั่นคงเนื่องจากไม่สามารถแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ได้ จนกระทั่งเที่ยงคืนวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 คณะทหารนำโดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ทำการรัฐประหารรัฐบาลหลวงธำรงคนาวาสวัสดิ์¹⁰ รวมเวลาการบริหารราชการแผ่นดิน 1 ปีเศษ รัฐธรรมนูญฉบับที่ 3 ถูกยกเลิก และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 4 (ฉบับชั่วคราว)¹¹

จากข้อเท็จจริงดังกล่าว เป็นการแย่งชิงอำนาจกันเองระหว่างคณะเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วยกัน ฝ่ายหนึ่งเป็นคณะเปลี่ยนแปลงการปกครองที่เป็นฝ่ายทหาร และอีกฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายพลเรือนที่มีนายปรีดี พนมยงค์ เป็นแกนนำ เมื่อมีการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองต่างมุ่งประโยชน์ส่วนตน มิได้ตระหนักถึงหลักการของระบอบประชาธิปไตย การบังคับใช้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไทยจึงมีปัญหาเมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม และคณะทำการรัฐประหารรัฐบาลโดยหลวงธำรง นาวาสวัสดิ์ ได้แล้วประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 4 และสนับสนุนให้นายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 โดยคณะทหารที่ทำการรัฐประหารไม่ขอรับตำแหน่งทางการเมือง แต่การบริหารราชการของรัฐบาลไม่สามารถแก้ปัญหาค่าครองชีพได้ เพราะอยู่ในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำประกอบกับปัญหาอื่น ๆ เป็นเหตุทำให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม บังคับให้นายควง อภัยวงศ์ ลาออกจากการเป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2491 รวมระยะเวลาการเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งนี้ประมาณ 5 เดือนเศษ จากนั้น วันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2491 จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้รับการสนับสนุนให้กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง หลังจากที่เคยดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมาแล้ว 5 ปีเศษ แต่หลังจากเป็นนายกรัฐมนตรีได้เพียง 6 เดือน เกิดกบฏเสนาธิการหรือกบฏนายพล เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2491 บุคคลที่คิดก่อการ ได้ถูกจับได้ก่อน ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในสมัยรัฐบาลนายปรีดี พนมยงค์ และในสมัยรัฐบาลหลวงธำรงคนาวาสวัสดิ์ ต่อมาวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2491 ได้จับบุคคลที่ไปอบรมที่ประเทศจีน ซึ่งนิยมในระบอบคอมมิวนิสต์ คิดแบ่งแยกดินแดนภาคอีสาน แต่ถูกจับได้ก่อน ต่อมาวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2492 เกิดกบฏวังหลัง โดยการนำของนายปรีดี พนมยงค์ แต่ถูกรัฐบาลปราบปราม มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บ ส่วนนายปรีดี พนมยงค์ ได้หนีออกลี้ภัยไปยังต่างประเทศ¹² จากข้อเท็จจริงดังกล่าว จะพบว่าความจริงแล้วปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดจากการแย่งอำนาจกันเองระหว่างกลุ่มของจอมพล ป. พิบูลสงคราม กับกลุ่มของนายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งต่างเป็นผู้ร่วมก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาด้วยกันวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2492 ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 5 ต่อมาวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2492 จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้รับแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรี และในช่วงนี้ที่รัฐบาลต้องต่อสู้กับภัยคุกคามจากระบอบคอมมิวนิสต์ วันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2492 กระทรวงมหาดไทยออกแถลงการณ์ให้ประชาชนทราบว่าประเทศไทยถูกคุกคามจากคอมมิวนิสต์ทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อเข้าครอบครองประเทศไทย นอกจากภัยคุกคามจากพรรคคอมมิวนิสต์แล้ว รัฐบาลยังมีปัญหากับสมาชิกวุฒิสภาบางกลุ่มที่ไม่พอใจรัฐบาล การบริหารราชการเป็นไปด้วยความยากลำบาก ทำให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ทำการยึดอำนาจรัฐบาลตนเอง วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494 ยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับที่ 5 และนำรัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 มาแก้ไขประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 6¹³

¹⁰ Ibid., 508-520.

¹¹ Ibid.

¹² Kanok Wongtrangan, *Politics in Thai Democracy (Research No. 6)* (Bangkok: Chulalongkorn University Press, 1984),

367. [In Thai]

¹³ Ibid.

จากข้อเท็จจริงที่ผ่านมา จะเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญนั้น มิได้เกิดจากปัญหาการบังคับใช้รัฐธรรมนูญโดยตรง แต่เกิดจากการแย่งชิงอำนาจกันเองและใช้รัฐธรรมนูญเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการแย่งชิงอำนาจ กล่าวคือ หลังจากที่รัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 ประกาศใช้ผู้เข้ามามีอำนาจทางการเมือง คือคณะเปลี่ยนแปลงการปกครองฝ่ายที่เป็นทหาร เมื่อฝ่ายที่เป็นทหารหมดอำนาจ คณะเปลี่ยนแปลงการปกครองฝ่ายพลเรือนก็ร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่ 3 มาติดกันฝ่ายทหารมิให้เข้ามามีอำนาจทางการเมือง เมื่อฝ่ายทหารมีโอกาสทำการรัฐประหารยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับที่ 3 ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 4 ทำให้ทหารเข้ามามีอำนาจทางการเมืองได้ แต่รัฐธรรมนูญฉบับที่ 4 เป็นฉบับชั่วคราว จึงได้ร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 5 ผู้ร่างรัฐธรรมนูญก็ได้บัญญัติให้อำนาจแก่รัฐบาลมากขึ้นโดยหวังจะให้รัฐบาลมีความมั่นคง แต่ถึงรัฐบาลจะมีอำนาจมากก็ไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนั้นได้ จึงต้องยึดอำนาจรัฐบาลของตนเอง และนำเอารัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 มาแก้ไขประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 6 การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับที่ผ่านมา มิได้เกิดจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

หลังจากคณะทหารได้ทำการยึดอำนาจและนำรัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 มาแก้ไขเพิ่มเติมประกาศใช้ได้จัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไป ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2495 หลังจากการเลือกตั้งจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้รับการสนับสนุนให้เป็นนายกรัฐมนตรี วันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2495 เกิดกบฏสันติภาพ ซึ่งเป็นกลุ่มที่นิยมระบอบคอมมิวนิสต์ ปลุกปั่นประชาชนให้เกลียดชังรัฐบาล รัฐบาลจึงได้ออกพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 ซึ่งในช่วงเวลาที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม บริหารราชการอยู่นั้น กลุ่มผู้นิยมระบอบคอมมิวนิสต์มีการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลทั้งภาคอีสานและภาคใต้ เป็นเหตุให้รัฐบาลต้องประกาศภาวะฉุกเฉินในจังหวัดยะลาและสงขลา เนื่องจากภัยคุกคามจากระบอบคอมมิวนิสต์คุกคามประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างหนัก รวมทั้งประเทศไทยทำให้ประเทศสหรัฐอเมริกาเกรงว่าประเทศในภูมิภาคนี้จะตกอยู่ในความครอบครองของระบอบคอมมิวนิสต์ จึงเกิดการประชุมที่กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ รวม 8 ประเทศ คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ประเทศฝรั่งเศส ประเทศออสเตรเลีย ประเทศนิวซีแลนด์ ประเทศปากีสถาน ประเทศฟิลิปปินส์ และประเทศไทย ก่อตั้งสนธิสัญญาป้องกันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ส.ป.อ.) (Southeast Asia Treaty Organization: SEATO) ประเทศไทยได้ลงนามวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2497 ถึงแม้ว่าจอมพล ป. พิบูลสงคราม จะได้อำนาจมาด้วยวิธีการทำรัฐประหารจากรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ และต่อมาทำการยึดอำนาจรัฐบาลของตนเอง แต่อีกด้านหนึ่งจอมพล ป. พิบูลสงคราม พยายามพัฒนาระบอบประชาธิปไตย หลังจากที่เดินทางดูงานในต่างประเทศและกลับมาประเทศไทย เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2498 ได้ให้ออกพระราชบัญญัติพรรคการเมืองขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย ที่อนุญาตให้ประชาชนได้เสนอแนะติชมรัฐบาลในที่สาธารณะได้ เพื่อจะได้พัฒนาระบอบประชาธิปไตย แต่กลับมีบุคคลบางกลุ่มนำเอาสิทธิเสรีภาพที่รัฐบาลให้นี้กลับมาทำร้ายรัฐบาล และเผยแพร่ระบอบคอมมิวนิสต์ เรียกร้องเสรีภาพกันอย่างไร้ขอบเขต¹⁴

วันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 มีการเลือกตั้งทั่วไป จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้นำคณะรัฐมนตรีรวม 9 คน ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดพระนคร และได้รับเลือกตั้ง แต่รัฐบาลถูกกล่าวหาว่าโกงการเลือกตั้ง และกลายเป็นประเด็นยุ่งให้เกิดการเดินขบวนประท้วงการเลือกตั้งและเรียกร้องให้จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการรัฐประหารรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม และพวก ซึ่งเรื่องนี้ผู้เขียนเห็นว่า

¹⁴ Sawang Lanleau, *37 Years of Bangkok's Coup*, 282-287. [In Thai]

เป็นการสร้างสถานการณ์ของกลุ่มนิยมในระบอบคอมมิวนิสต์ยุ้งให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในสังคมโดยใช้ประเด็นเรื่องทุจริตการเลือกตั้ง และสนับสนุนเรียกร้องให้ทหารเข้าปราบปรามกันเอง เพราะตามข้อเท็จจริงที่ผ่านมาทหารกลุ่มนี้ไม่มีความแตกแยกขัดแย้งกัน แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ในที่สุดจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ จะทำการรัฐประหารรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม แต่ยังไม่ได้เกิดความรุนแรงตามที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ต้องการ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้เข้ายึดอำนาจในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 จอมพล ป. พิบูลสงคราม เดินทางออกนอกประเทศ การรัฐประหารครั้งนี้มิได้ยกเลิกรัฐธรรมนูญ เพียงแต่กำหนดเงื่อนไขในรัฐธรรมนูญให้นายพจน์ สารสิน เป็นนายกรัฐมนตรี และให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2500 โดยภายหลังการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรสนับสนุนให้ พลโท ถนอม กิตติขจร (ยศขณะนั้น) เป็นนายกรัฐมนตรี แต่การบริหารราชการแผ่นดินมิได้ราบรื่นนอกจากปัญหานักการเมืองเรียกร้องผลประโยชน์แล้ว ยังมีภัยคุกคามจากระบอบคอมมิวนิสต์ วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ และ พลโท ถนอม กิตติขจร ได้ทำการยึดอำนาจรัฐบาลของตนเองยกเลิกรัฐธรรมนูญ ยกเลิกพระราชบัญญัติพรรคการเมือง ห้ามมิว่าสูมทางการเมืองเกินกว่า 5 คน และประกาศสภาวะฉุกเฉินทั่วประเทศ เป็นอันสิ้นสุดรัฐธรรมนูญฉบับที่ 6¹⁵

หลังจากที่คณะทหารทำการรัฐประหารรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม สำเร็จ จึงยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับที่ 6 แต่ก็ยังมีได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ แต่ใช้ประกาศและคำสั่งคณะทหาร ซึ่งขณะนั้นเรียกว่าประกาศคณะปฏิวัติในการบริหารราชการแผ่นดินและเป็นกฎหมายสูงสุด

วันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2502 ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 7 จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้เป็นนายกรัฐมนตรี การบริหารราชการแผ่นดินนอกจากจะต้องเร่งแก้ไขความยากจนและพัฒนาประเทศแล้ว ยังจะต้องต่อสู้กับภัยคุกคาม จากระบอบคอมมิวนิสต์ทั้งในและนอกประเทศ จึงต้องใช้พระราชบัญญัติต่อต้านการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495 และประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 12 ลงวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2501 ในการปราบปรามผู้บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ ในช่วงรัฐบาลจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ประเทศสหรัฐอเมริกาได้เข้ามาสนับสนุนช่วยเหลือรัฐบาลไทยอย่างมาก และหลังจากจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถึงแก่อสัญกรรม เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2506 จอมพล ถนอม กิตติขจร ได้รับการสนับสนุนให้เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งในช่วงปี พ.ศ. 2507 – พ.ศ. 2508 ประเทศจีนได้ประกาศอย่างเปิดเผยว่าจะเปิดสงครามกองโจรขึ้นในประเทศไทย วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2508 เกิดการปะทะกันด้วยกำลังอาวุธระหว่างเจ้าหน้าที่ของไทยกับกลุ่มแนวร่วมระบอบคอมมิวนิสต์ เรียกวันนั้นว่า “วันเสียงปืนแตก” โดยในวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2508 ประเทศจีนคอมมิวนิสต์ประกาศตั้งกองบัญชาการขึ้นในจังหวัดอุบลราชธานี¹⁶ จากข้อเท็จจริงที่กล่าวมาจะเห็นว่า การรัฐประหารหรือยึดอำนาจของทหารนั้นดูเสมือนว่าไม่เป็นไปตามแนวทางระบอบประชาธิปไตย แต่ในข้อเท็จจริงแล้วเป็นการปกป้องระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของไทยไว้ อีกทั้งเป็นการรักษาสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้คงอยู่

การบริหารราชการแผ่นดินภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 7 จอมพล ถนอม กิตติขจร ถูกกดดันให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่และให้มีการเลือกตั้ง เพื่อลดความขัดแย้งได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 8 เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2511 และมีการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 พรรคสหประชาไทย

¹⁵ Somkid Lertpaitoon, *Constitutional Law: New Principles under the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 1997* (Bangkok: Thammasat University Press, 2005), 9. [In Thai]

¹⁶ Sawang Lanleau, *37 Years of Bangkok's Coup*, 508-520. [In Thai]

มีจอมพล ถนอม กิตติขจร เป็นหัวหน้าพรรคได้สมาชิกสภาผู้แทน 76 คน พรรคประชาธิปัตย์ มีหม่อมราชวงศ์ เสนีย์ ปราโมช เป็นหัวหน้าพรรค ได้สมาชิกสภาผู้แทน 57 คน และมีสมาชิกสภาผู้แทนที่ได้สังกัดพรรค 71 คน การจัดตั้งรัฐบาลของจอมพล ถนอม กิตติขจร จึงต้องอาศัยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้สังกัดพรรคเข้าร่วมรัฐบาล จึงเป็นที่มาของการขายเสียงและเรียกร้อยผลประโยชน์จากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้สังกัดพรรคการเมือง¹⁷ และต่อๆมา เห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2517) ได้บังคับให้ผู้ที่ลงสมัครรับเลือกตั้งนั้น ต้องสังกัด พรรคการเมือง

ถึงแม้จอมพล ถนอม กิตติขจร จะสามารถสานต่ออำนาจทางการเมืองของตนต่อไปได้ โดยผ่านกลไก ของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ แต่การบริหารราชการแผ่นดินมิได้เป็นไปด้วยความราบรื่น นักการเมืองเรียกร้อย ผลประโยชน์เพื่อสนับสนุนรัฐบาล ภัยคุกคามจากระบอบคอมมิวนิสต์ เกิดความแตกแยกถึงขั้นเกิดจลาจล จอมพล ถนอม กิตติขจร ไม่สามารถบริหารราชการได้จึงทำการยึดอำนาจรัฐบาลของตนเอง เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 ยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับที่ 8 และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 9 เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2515 อำนาจเบ็ดเสร็จอยู่ที่คณะทหารที่ทำการยึดอำนาจได้¹⁸ ซึ่งส่งผลในภายต่อมา เห็นได้ว่า แต่ถึงแม้รัฐบาลจอมพล ถนอม กิตติขจร จะมีอำนาจเพียงใดก็ตาม หาได้ทำให้นักศึกษาเกิดความเกรงกลัว ซึ่งประชาชนและนักศึกษา กลุ่มต่าง ๆ ทำการประท้วงในลักษณะท้าทายอำนาจรัฐ และมีการปลุกระดมในหมู่นักศึกษา ประชาชน นำไป สู่เหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 และเหตุการณ์เช่นนี้จะเกิดอีก หากรัฐบาลทหารคิดสืบทอดอำนาจ เหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 มิใช่ชัยชนะของนักศึกษา ประชาชน และไม่ใช่ว่าความพ่ายแพ้ของทหาร แต่เป็นชัยชนะของระบอบคอมมิวนิสต์ที่เข้ามาขู่ให้คนไทยแตกแยกและทำร้ายกันเอง นักศึกษาและประชาชน บางกลุ่มเป็นเครื่องมือในการต่อสู้ของคอมมิวนิสต์

หลังจากเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 รัฐธรรมนูญยังคงใช้อยู่ สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มี มติให้นายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรีจัดตั้งรัฐบาลและจัดให้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ประกาศใช้เมื่อ วันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2517 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 10 และจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2518 พรรคกิจสังคม มีสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรเพียง 18 คน แต่รวมกับอีก 15 พรรคการเมือง จัดตั้งรัฐบาล โดยมีหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช หัวหน้าพรรคกิจสังคม เป็นนายกรัฐมนตรี แต่การบริหารราชการแผ่นดิน มีปัญหาเหมือนรัฐบาลอื่น ๆ คือการเรียกร้อยผลประโยชน์ของนักการเมืองและภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ จึงต้อง ประกาศยุบสภา เมื่อวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2519 และกำหนดวันเลือกตั้งใหม่ วันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2519 โดยภายหลังจากการเลือกตั้ง พรรคประชาธิปัตย์ได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ได้เป็นนายกรัฐมนตรี แต่การบริหารราชการแผ่นดินยังคงมีปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักการเมือง เรียกร้อยผล ประโยชน์และแย่งตำแหน่งทางการเมือง ส่วนภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ยังคงมีอยู่ แม้ว่าสงครามเวียดนามจะ สงบ ประเทศไทยได้เกิดความรุนแรง วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ ทำการรัฐประหาร รัฐบาลหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช เพื่อหยุดยั้งความรุนแรงมิให้บานปลาย ยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับที่ 10 ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2519) และให้นายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2519 แต่การบริหารราชการแผ่นดิน มีความตึงเครียดในหมู่ประชาชนทั่วไป พลเรือเอก สงัด ชลออยู่

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Ibid.

ทำการรัฐประหารรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 ยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับที่ 11 ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 12 เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2520 พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี การกึ่งแรก คือร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่ 13 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2521 และจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2522 โดยพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้เป็นนายกรัฐมนตรี เนื่องจากได้เสียงสนับสนุนจากวุฒิสมาชิกที่มาจาก การแต่งตั้งจำนวนหนึ่งในสามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้สนับสนุนแต่การบริหารราชแผ่นดินเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ จึงประกาศลาออกจากการเป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2523 พรรคการเมืองต่าง ๆ จึงได้เลือกพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งเป็นผู้บัญชาการทหารบกอยู่ขณะนั้นมาเป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญไม่ห้ามข้าราชการประจำมาดำรงตำแหน่งทางการเมือง เมื่อวันที่ 3 กันยายน พ.ศ. 2523 และในช่วงระยะเวลาที่พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์น้อยลง และเพื่อแก้ปัญหาผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ที่ยังอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ รัฐบาลได้ออกคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 ให้ผู้หลงผิดเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์สู้รบกับรัฐบาล กลับมาใช้ชีวิตปกติ “ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย”¹⁹

ปัญหาภัยคุกคามของรัฐบาลพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ขณะนั้นคือการขยายบทบาทของพลเอก อาทิตย์ กำลังเอก²⁰ วันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2529 พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ปลดพลเอก อาทิตย์ กำลังเอก ออกจากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก และแต่งตั้งพลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ เป็นผู้บัญชาการทหารบกแทน และได้มีการเลือกตั้งทั่วไป ในวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2529 พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้รับการสนับสนุนให้เป็นนายกรัฐมนตรีอีก และได้ประกาศยุบสภาจากปัญหาภายในของพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งส่งผลต่อรัฐบาล เมื่อวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2531 ผลการเลือกตั้งพรรคชาติไทยได้รับเลือกตั้งมากที่สุด 87 คน พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2531 แต่การบริหารราชการแผ่นดินมิได้เป็นไปด้วยความราบรื่น มีความขัดแย้งกับทหารที่ยังมีอำนาจในกองทัพประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง สื่อมวลชนและประชาชนทั่วไป มีความรู้สึกตรงกันว่ารัฐบาลมีการทุจริตอย่างกว้างขวาง ในที่สุดรัฐบาลของพลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ถูกคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติทำการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 ยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับที่ 13 ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 14 โดยพลเอก สนธรี คงสมพงษ์ และพลเอก สุจินดา คราประยูร และสาเหตุของการรัฐประหาร เนื่องจากรัฐบาลพลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ มีการทุจริตอย่างกว้างขวาง นักการเมืองเข้มแข็งข้าราชการประจำ เป็นรัฐบาลเผด็จการรัฐสภา และหลังจากทำการรัฐประหารแล้ว ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 14 เมื่อวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2534 นายอานันท์ ปันยารชุน ได้รับสนับสนุนให้เป็นนายกรัฐมนตรี จัดตั้งรัฐบาลและมีเวลาเพียง 1 ปีเท่านั้น ที่จะแก้ปัญหาและร่างรัฐธรรมนูญให้เสร็จ รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินของนักการเมืองที่ร่ำรวยผิดปกติ และได้ยึดทรัพย์สินของนักการเมืองหลายคนรวมทั้งพลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ²¹ แต่ในภายหลังศาลได้มีคำพิพากษาว่าคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน กระทำการขัดรัฐธรรมนูญจึงต้องคืนทรัพย์สินทั้งหมดให้กับผู้ถูกยึดทรัพย์สิน

¹⁹ Somkid Lertpaitoon, *Constitutional Law: New Principles under the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 1997*, 12. [In Thai]

²⁰ Suthachai Yimprasert, *Democracy History Stream*, 2nd ed. (Bangkok: P Press, 2008), 198. [In Thai]

²¹ Norati Sethabutr, *Land of Thailand*, 2nd ed. (Bangkok: Thammasat University Press, 2000), 180. [In Thai]

รัฐธรรมนูญฉบับที่ 15 ได้ประกาศใช้ เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2534 และจัดให้มีการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2535 ซึ่งการเลือกตั้งครั้งนี้มีการทุจริตการเลือกตั้งอย่างกว้างขวางในหลายรูปแบบ มีพรรคการเมือง 5 พรรค สนับสนุนให้พลเอก สุจินดา คราประยูร เป็นนายกรัฐมนตรี และมีพระบรมราชโองการแต่งตั้ง เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2535 เกิดกระแสต่อต้านอย่างรุนแรง เพราะเห็นว่าการขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีด้วยความไม่ชอบธรรม เป็นการสืบทอดอำนาจเผด็จการทหารผ่านรัฐธรรมนูญ การประท้วงขับไล่ให้พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีทวีความรุนแรงขึ้น ถึงกับเกิดการปะทะกันระหว่างผู้ชุมนุมประท้วงกับฝ่ายบ้านเมือง มีผู้ชุมนุมบาดเจ็บและเสียชีวิต ในที่สุด พลเอก สุจินดา คราประยูร นายกรัฐมนตรี และแกนนำผู้ประท้วงคือ พลตรี จำลอง ศรีเมือง เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) และพลเอก สุจินดา คราประยูร ลาออกจากการเป็นนายกรัฐมนตรี สภาผู้แทนราษฎรจึงมีมติให้ พลอากาศเอก สมบูรณ์ ระหงส์ เป็นนายกรัฐมนตรี แต่ประธานรัฐสภา นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ กลับนำชื่อนายอานันท์ ปันยารชุน ขึ้นทูลเกล้าฯ เป็นนายกรัฐมนตรี สภาผู้แทนราษฎรได้เคลื่อนไหวให้แก้ไขรัฐธรรมนูญในหลายเรื่อง ประชาชนเรียกร้องให้เกิดการปฏิรูปทางการเมือง นายอานันท์ ปันยารชุน ได้ประกาศยุบสภาและกำหนดให้วันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2535 เป็นวันเลือกตั้งทั่วไป ผลการเลือกตั้งพรรคประชาธิปัตย์ได้เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล โดยมีนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2535 โดยรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย มีพรรคพลังธรรมเป็นพรรคหนึ่งเข้าร่วมรัฐบาลขอปรับคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2537 โดยนำเอา พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เข้ามาเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นทางการเมืองของ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร และในการปรับคณะรัฐมนตรีของพรรคพลังธรรมครั้งนี้ ทำให้เกิดความขัดแย้งแตกหักในพรรคพลังธรรม แกนนำพรรคหลายคนเตรียมแยกตัวจากพรรคพลังธรรม ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2537 พรรคความหวังใหม่ออกจากการร่วมรัฐบาล เนื่องจากความเห็นไม่ตรงกับพรรคอื่น เรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญ เกี่ยวกับเรื่องการกระจายอำนาจ ต่อมาเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2538 พรรคฝ่ายค้านเปิดอภิปราย เรื่อง ส.ป.ก. 4-01 ว่ารัฐมนตรีของพรรคประชาธิปัตย์บริหารราชการไม่สุจริต เป็นผลให้พรรคพลังธรรมที่ร่วมรัฐบาลถอนตัวจากการสนับสนุนรัฐบาล เป็นผลทำให้นายชวน หลีกภัย บริหารราชการต่อไปไม่ได้ จึงประกาศยุบสภาและกำหนดวันเลือกตั้งใหม่ วันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2538 โดยผลการเลือกตั้งพรรคชาติไทยได้คะแนนเสียงมากที่สุด คือ 92 เสียง นายบรรหาร ศิลปอาชา ได้เป็นนายกรัฐมนตรีจัดตั้งรัฐบาล การบริหารราชการของนายบรรหาร ศิลปอาชา ประสบปัญหาหลายเรื่อง โดยเฉพาะ ปัญหาเรียกร้องของสมัชชาคนจน ปัญหาเรื่องที่ดินทำกิน ฯลฯ และเกิดปัญหาประชาชนไม่ยอมรับความรู้ความสามารถของรัฐมนตรีจึงต้องปรับคณะรัฐมนตรี และถูกเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ ถึงแม้รัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา จะผ่านการอภิปรายแต่ถูกกดดันจากพรรคร่วมรัฐบาลให้ลาออก แต่นายบรรหาร ศิลปอาชา เลือกที่จะทำการยุบสภา เมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2539 และกำหนดวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 เป็นวันเลือกตั้ง โดยภายหลังการเลือกตั้งวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรี จัดตั้งรัฐบาลผสม 6 พรรค การบริหารราชการของรัฐบาลพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นช่วงเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ ต้องตัดงบประมาณ ลดรายจ่ายภาครัฐ และปัญหาเศรษฐกิจต้องปิดสถาบันการเงิน 10 แห่ง จนเกิดความขัดแย้งกับพรรคร่วมรัฐบาล และปรับคณะรัฐมนตรี ธนาคารแห่งประเทศไทยต้องนำเงินตราสำรองมาปกป้องค่าเงินบาท แต่ในที่สุดไม่สามารถจะตรึงค่าเงินบาทไว้ได้ จำต้องปล่อยให้ค่าเงินลอยตัว²²

²² Suthachai Yimprasert, *Democracy History Stream*, 105-120. [In Thai]

วันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2546 พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ประกาศจะตั้งรัฐบาลโดยพรรคการเมืองเดียว โดยใช้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเป็นเครื่องมือในการบีบพรรคร่วมรัฐบาลต้องยุบพรรคมาร่วมกับพรรคไทยรักไทย กลายเป็นเผด็จการรัฐสภา ฝ่ายค้านไม่สามารถจะตรวจสอบรัฐบาลได้ และรัฐบาลพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีนั้น ได้สร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน จากนโยบายที่ประชาชนรู้สึกว่าจะทำได้ แต่ในขณะที่เดียวกันได้มีกลุ่มต่อต้านพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เกิดขึ้นตั้งแต่คดีชุกหุ้ม อีกทั้งแรงกดดันให้ประชาชนงดออกเสียงในการเลือกตั้ง แต่อย่างไรก็ตาม พรรคไทยรักไทย ได้รับชัยชนะอย่างท่วมท้นในการเลือกตั้ง วันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งในระบบเขตและระบบบัญชีรายชื่อ 377 คน พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ได้เป็นนายกรัฐมนตรีในวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2548 จัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวสำเร็จ ต่อมาวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2548 พรรคฝ่ายค้านขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี กรณีการทุจริตซื้อเครื่องตรวจกระเป่าเดินทางของสนามบินสุวรรณภูมิ และรัฐบาลเข้าไปแทรกแซงข้าราชการประจำ ซึ่งการบริหารราชการ สมัยที่ 2 พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ถึงแม้จะมีเสียงข้างมากในสภา แต่ในขณะที่เดียวกันมีกลุ่มผู้ต่อต้านมากขึ้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่รัฐบาลใช้เสียงข้างมากออกกฎหมายเกี่ยวกับการขายหุ้นบริษัทชินคอร์ปอเรชั่น จำกัด จากความไม่โปร่งใสของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร และครอบครัวในหลายเรื่อง รวมทั้งการกำหนดนโยบายการบริหารราชการ ประชาชนส่วนหนึ่งมองว่าเป็นการทุจริตเชิงนโยบาย และจากประเด็นความไม่โปร่งใสของรัฐบาลพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ถูกนำไปใช้ในการปลุกระดมและจุดคั่นเรื่องต่าง ๆ ทำให้กลุ่มต่อต้านมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ๆ จนกระทั่งวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 มี 27 องค์กรเข้าร่วมขับไล่พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร โดยมีพลตรี จำลอง ศรีเมือง อดีตหัวหน้าพรรคพลังธรรม มีกลุ่มผู้ขับไล่มากยิ่งขึ้น วันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 กลุ่มผู้ประท้วงได้เรียกชื่อกลุ่มว่า “พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย” ทำการประท้วงขับไล่พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร จึงประกาศยุบสภาและกำหนดวันเลือกตั้งเป็นวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2549 แต่กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ได้บุกล้อมทำเนียบรัฐบาล เมื่อวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2549 และประกาศชุมนุมยึดเยื่อ²³

การเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2549 พรรคประชาธิปัตย์ไม่ส่งผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง และกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ได้รณรงค์ให้ประชาชนลงคะแนนไม่เลือกพรรคการเมืองใด ทำให้ต้องเลือกตั้งใหม่ 38 เขต แม้จะมีการเลือกตั้งใหม่ก็ยังไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติ ขณะเดียวกัน การเรียกร้อง “ให้ทักษิณออกไป” ทวีความรุนแรงขึ้น จนกระทั่งฝ่ายต่อต้านกับฝ่ายที่สนับสนุนพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร จะปะทะกัน ทำให้ทหารนำโดยพลเอก สนิธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบก ร่วมกับผู้บัญชาการเหล่าทัพอื่น ทำการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 และเรียกคณะทหารที่ทำการรัฐประหารว่า “คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” (คปค.) ยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับที่ 16 ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 17 เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2549 และสนับสนุนพลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรีจัดตั้งรัฐบาล รัฐบาลของพลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ มีเวลาบริหารราชการในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เนื่องจากคณะทหารทำการรัฐประหารได้ประกาศว่า การยึดอำนาจเพื่อแก้ไขปัญหาความแตกแยกในสังคมและจะใช้อำนาจระยะเวลาสั้น ๆ และรัฐบาลได้ดำเนินการตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญเพื่อจัดทำ

²³ Ibid.

รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ อีกทั้งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อตรวจสอบทรัพย์สินของนักการเมืองที่ทำความเสียหายให้แก่รัฐ และเป็นที่มาของคดีที่พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ถูกฟ้องเป็นคดีความและอยู่ในการพิจารณาคดีในชั้นศาล²⁴

วันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 18 และมีการเลือกตั้งทั่วไป ในวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550 การเลือกตั้งครั้งนี้ไม่มีพรรคไทยรักไทย เนื่องจากถูกศาลรัฐธรรมนูญพิพากษาให้ยุบพรรค จึงจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่ชื่อพรรคพลังประชาชน และผลการเลือกตั้งครั้งนี้ พรรคพลังประชาชนได้รับชัยชนะ นายสมักร สุนทรเวช คือ ตัวแทนของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ที่หลบหนีไปพำนักในต่างประเทศได้รับการสนับสนุนให้เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2551 นายสมักร สุนทรเวช ถูกศาลรัฐธรรมนูญพิพากษาขาดคุณสมบัติในการเป็นนายกรัฐมนตรี กรณีรับจ้างจัดรายการโทรทัศน์ พรรคพลังประชาชนได้มีมติให้นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ซึ่งเป็นน้องเขยของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีเป็นคนต่อไป เมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2551 ต่อมาวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ศาลรัฐธรรมนูญพิพากษายุบพรรคพลังประชาชน กรณีกรรมการบริหารพรรคทุจริตการเลือกตั้ง เป็นผลทำให้นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ขาดคุณสมบัติการเป็นนายกรัฐมนตรี สมาชิกพรรคจึงได้รวมตัวกันตั้งพรรคการเมืองใหม่ ชื่อพรรคเพื่อไทย แต่การหาผู้ที่จะมาเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งนี้พรรคที่เคยสนับสนุนพรรคไทยรักไทย สนับสนุนพรรคพลังประชาชนเปลี่ยนมาสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์จัดตั้งรัฐบาล โดยมีนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี จัดตั้งรัฐบาลทำความไม่พอใจให้กับผู้สนับสนุนพรรคเพื่อไทย จนเกิดความรุนแรงอันเนื่องมาจากการชุมนุมประท้วงของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ กล่าวหาว่าการจัดตั้งรัฐบาลของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ มีทหารให้การสนับสนุนเป็นรัฐบาลเผด็จการ ทำให้เกิดความรุนแรงปะทะกันระหว่างฝ่ายบ้านเมืองกับกลุ่มผู้ประท้วง ในช่วงปี พ.ศ. 2552 และปี พ.ศ. 2553 จึงต้องประกาศใช้พระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ตลอดระยะเวลาช่วงที่นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี ถือได้ว่าเป็นช่วงที่ยากลำบาก มีผู้เสียชีวิตที่เกิดจากการชุมนุมประท้วง มีการใช้อาวุธสงคราม ในที่สุดรัฐบาลต้องใช้กำลังทหารเข้าสลายการชุมนุมจึงได้ยุติลง วันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ได้ประกาศยุบสภาและกำหนดวันเลือกตั้งทั่วไป วันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554²⁵

พรรคเพื่อไทย ชูนโยบาย “ทักษิณคิดเพื่อไทยทำ” เพื่อเรียกคะแนนนิยมของประชาชนที่ยังนิยมพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ให้สนับสนุนพรรคเพื่อไทย ผลการเลือกตั้งพรรคเพื่อไทยชนะการเลือกตั้ง จัดตั้งรัฐบาล โดยมีนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร น้องสาวพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ใช้เหตุให้เกิดการทุจริตเรื่องจำนำข้าวอย่างกว้างขวาง และนำมาซึ่งการฟ้องร้องรัฐมนตรีและผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร โดยในช่วงที่นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2554 การบริหารราชการไม่มีอะไรที่โดดเด่น นอกจากพยายามที่จะออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้กับพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร และกลุ่มสนับสนุนพรรคเพื่อไทยที่ต้องหาคดีความอยู่ในศาล และพยายามจะแก้รัฐธรรมนูญเพื่อให้พรรคการเมืองของตนได้ประโยชน์ จนเกิดการประท้วงขับไล่นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ของกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมี

²⁴ Panarath Bhuddhabhornkitikhun et al., “Constitutional Development of the Kingdom of Thailand B.E. 2560,” *Journal of Pacific Institute of Management Science Humanities and Social Science* 3, no. 1 (July 2017): 208-213. [In Thai]

²⁵ Ibid.

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ตั้งแต่พุทธศักราช พ.ศ. 2556 ถึงพฤษภาคม พ.ศ. 2557 โดยในระหว่างการประท้วงของกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือ กปปส. เพื่อขับไล่รัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ขณะเดียวกันมีกลุ่มสนับสนุนนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เหตุการณ์ต่าง ๆ เริ่มมีแนวโน้มจะรุนแรงมากขึ้น พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผู้บัญชาการทหารบก ได้ประกาศกฎอัยการศึกและเชิญทุกฝ่ายมาหารือร่วมกัน แต่ไม่สามารถตกลงกันได้ ทำให้พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ทำการรัฐประหารรัฐบาล นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับที่ 18 ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 19 โดยมีพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี เข้าบริหารราชการแผ่นดิน รวมอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการไว้ในมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญ และได้ตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมา 1 ชุด เพื่อจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อร่างเสร็จและประกาศ ใช้เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2560 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 20²⁶ ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้เหมือนกับรัฐธรรมนูญบางฉบับที่ผ่านมา ๆ มา คือผู้ร่างรัฐธรรมนูญได้ร่างรัฐธรรมนูญให้ผู้มีอำนาจในขณะที่ยังร่างรัฐธรรมนูญได้สานต่ออำนาจต่อไปอีก

3. วิเคราะห์สาเหตุการเปลี่ยนรัฐธรรมนูญของประเทศไทย

ประเทศไทยประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกปี พ.ศ. 2547 และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันปี พ.ศ. 2560 รวมระยะเวลา 85 ปี ประกาศใช้รัฐธรรมนูญมาแล้ว 20 ฉบับ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับมีเหตุผลแตกต่างกัน แต่เมื่อได้ศึกษาจากข้อเท็จจริงจากการบังคับใช้รัฐธรรมนูญแต่ละฉบับแล้วพบว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2500 การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญเกิดจากการแย่งชิงอำนาจกันเองของคณะเปลี่ยนแปลงการปกครองฝ่ายทหารโดยมีจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นแกนนำ กับอีกฝ่ายหนึ่งเป็นคณะเปลี่ยนแปลงการปกครองฝ่ายพลเรือน โดยมีนายปรีดี พนมยงค์ เป็นแกนนำงานในที่สุดคณะเปลี่ยนแปลงการปกครองฝ่ายพลเรือนพ่ายแพ้จากกบฏวังหลวง นายปรีดี พนมยงค์ ลี้ภัยทางการเมืองไปพำนักยังประเทศจีนคอมมิวนิสต์ในขณะนั้น และจอมพล ป. พิบูลสงคราม ถูกจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการรัฐประหารปี พ.ศ. 2500 เป็นอันสิ้นสุดของคณะเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2547 ในการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2500 เกิดการยึดอำนาจและรัฐประหาร และประกาศใช้รัฐธรรมนูญรวม 6 ฉบับ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 ถึงปี พ.ศ. 2523 การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญเป็นการแย่งชิงอำนาจระหว่างทหารที่ต้องรักษาระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขกับกลุ่มผู้นำ และได้รับการสนับสนุนจากพรรคคอมมิวนิสต์ ทั้งในและนอกประเทศโดยผ่านกลไกทางการเมืองของไทยและได้สิ้นสุดเมื่อ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ออกคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 ให้ผู้ที่หลงผิดเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่ผิดกฎหมายออกมารวมกับรัฐบาลเพื่อพัฒนาชาติไทย เป็นผลทำให้ผู้ก่อการร้ายพรรคคอมมิวนิสต์ค่อย ๆ ลดลงและหมดไป ประกอบกับประเทศไทยมีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศจีนคอมมิวนิสต์ ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนเลิกให้ความช่วยเหลือพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยด้วย รวมทั้งสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศที่มีความขัดแย้งของประเทศมหาอำนาจลดน้อยลง ในการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 ถึง พ.ศ. 2523 เกิดการยึดอำนาจและรัฐประหาร และประกาศใช้รัฐธรรมนูญรวม 6 ฉบับ

²⁶ Ibid.

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 ถึงปี พ.ศ. 2560 การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญเกิดจากการแย่งชิงอำนาจกันระหว่างกลุ่มทุนทางการเมือง แต่อำนาจระบอบประชาธิปไตยโดยใช้เงินไปแสวงหาอำนาจและเอาอำนาจไปแสวงหาผลประโยชน์ โดยใช้กระบวนการทางการเมืองและนโยบายประชานิยม เกิดการทุจริตเชิงนโยบาย และเกิดการแบ่งแยกประชาชน ที่เป็นแนวทางอย่างหนึ่งที่ระบอบคอมมิวนิสต์ใช้ ในการแทรกแซงประเทศต่าง ๆ เป็นผลทำให้เกิดความแตกแยกในสังคม มีแนวโน้มจะเกิดความรุนแรงประกอบกับปัญหาการทุจริตอย่างกว้างขวางในระบบราชการ ทำให้ทหารเข้ามาทำการรัฐประหารและมีบทบาททางการเมืองจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2564) ในการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 ถึง พ.ศ. 2560 เกิดการแทรกแซงทางการเมืองโดยทำการรัฐประหารและประกาศใช้รัฐธรรมนูญรวม 8 ฉบับ

จากการศึกษา พบว่าการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับมิได้เป็นการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย ถึงแม้ว่าการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยจะเริ่มต้นจากรัฐธรรมนูญ แต่รัฐธรรมนูญที่ดีและเป็นประชาธิปไตยจะต้องมาจากทัศนคติของผู้ร่างรัฐธรรมนูญจะต้องเป็นประชาธิปไตยด้วย หากผู้ร่างรัฐธรรมนูญไม่เป็นประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญก็จะเป็นประชาธิปไตย และหากรัฐธรรมนูญเป็นประชาธิปไตย ผู้ใช้รัฐธรรมนูญคือนักการเมืองและประชาชนจะต้องเป็นประชาธิปไตยด้วย หากนักการเมืองหรือประชาชนไม่เป็นประชาธิปไตย ก็ยากที่จะทำให้ประเทศไทยเป็นประชาธิปไตย การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญจะยังคงอยู่มีต่อไป โดยให้ศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกา 200 กว่าปี ไม่เคยเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ ประเทศอังกฤษไม่มีรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร เพราะเหตุใดจึงเป็นประชาธิปไตยที่มั่นคง เพราะกระบวนการทางสังคมของเขาเป็นประชาธิปไตย

4. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผล

รัฐธรรมนูญของไทยนั้น ได้ประกาศใช้มาแล้ว 20 ฉบับ โดยพบว่ารัฐธรรมนูญหลายฉบับผู้ร่างขาดหลักความสุจริต ไม่นำพาต่อหลักการของระบอบประชาธิปไตย แต่ร่างรัฐธรรมนูญเพื่อสนองความต้องการของผู้ร่างหรือความต้องการของผู้มีอำนาจ มิได้ร่างรัฐธรรมนูญตามความต้องการของประชาชน จริงอยู่ถึงแม้จะมีการลงประชามติ แต่ผู้ลงประชามติมาลงประชามติด้วยเหตุผลใด และได้อ่านรัฐธรรมนูญหรือไม่ มีความเข้าใจมากน้อยเพียงใด ตลอดจนความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยของผู้ร่างรัฐธรรมนูญเป็นปัจจัยสำคัญ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับเพื่อแย่งชิงอำนาจกันมิใช่เพื่อพัฒนาระบอบประชาธิปไตย โดยในช่วงปี พ.ศ. 2475 ถึงปี พ.ศ. 2500 เป็นการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญเพื่อแย่งชิงอำนาจกันเองของคณะราษฎร กับฝ่ายทหาร ช่วงปี พ.ศ. 2500 ถึงปี พ.ศ. 2523 เป็นการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญเพื่อแย่งชิงอำนาจของฝ่ายทหารที่ต้องการรักษาระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขกับกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนของพรรคคอมมิวนิสต์ ช่วงปี พ.ศ. 2523 ถึงปี พ.ศ. 2560 เป็นการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญเพื่อแย่งชิงอำนาจกันเองของกลุ่มทุนทางการเมือง

4.2 ข้อเสนอแนะ

การที่ประเทศไทยจะมีรัฐธรรมนูญที่มั่นคงถาวร ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะดังนี้

4.2.1 ผู้ร่างรัฐธรรมนูญ ควรมีความรู้และมีจิตสำนึกของระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากผู้ร่างรัฐธรรมนูญจะเป็นผู้วางโครงสร้างของระบอบประชาธิปไตย

4.2.2 นักการเมืองและประชาชน ควรมีความรักความเข้าใจและห่วงใยในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจ และนักการเมืองเป็นตัวแทนของประชาชน

4.2.3 ประชาชนคนไทย ควรตระหนักถึงความรับผิดชอบในเรื่องสิทธิและหน้าที่ในมาตรา 50 ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราชไทย 2560

4.2.4 โดยข้อเสนอแนะตามข้อ 4.2.1 ถึงข้อ 4.2.3 จะสำเร็จได้นั้น ควรมีการใช้กระบวนการกล่อมเกลากิจการทางการศึกษา รวมถึงสื่อมวลชนและรัฐบาลร่วมมือกันอย่างจริงจัง ภายใต้หลักสุจริตและประโยชน์สาธารณะ

References

- Huntington, Samuel P. "Democracy's Third Wave." *Journal of Democracy* 2, no. 2 (1991): 12-34.
- Kanok Wongtrangan. *Politics in Thai Democracy (Research No. 6)*. Bangkok: Chulalongkorn University Press, 1984. [In Thai]
- Natdanai Nachan. "The Constitution of Royal Kingdom of Thailand B.E. 2560's Compliance with the Objectives of Constitutionalism." *Ubon Ratchathani Rajabhat Law Journal* 8, no. 2 (July - December 2020): 17-29. [In Thai]
- Norati Sethabutr. *Land of Thailand*. 2nd ed. Bangkok: Thammasat University Press, 2000. [In Thai]
- Panarath Bhuddhabhornkitikhun, Phetcharat Euaapisitwong, Samart Chuenmueng, Khampan Akaraneth, and Apiwat Ponsayom. "Constitutional Development of the Kingdom of Thailand B.E. 2560." *Journal of Pacific Institute of Management Science Humanities and Social Science* 3, no. 1 (July 2017): 208-213. [In Thai]
- Sathian Homkhachon, Sukhum Nuansakul, Ruchira Techangkun, and Yuangrat Wedel. *Political Theory and Ethics 2*. 7th ed. Bangkok: Ramkhamhaeng University Press, 2016. [In Thai]
- Sawang Lanleau. *37 Years of Bangkok's Coup*. D'etat: Ramkhamhaeng University Press, 1972. [In Thai]
- Somkid Lertpaitoon. *Constitutional Law: New Principles under the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 1997*. Bangkok: Thammasat University Press, 2005. [In Thai]
- Suthachai Yimprasert. *Democracy History Stream*. 2nd ed. Bangkok: P Press, 2008. [In Thai]
- Thanakit (Pseudonym). *History of the Prime Minister*. 2nd ed. Bangkok: Pyramid House, 2007. [In Thai]